

Alumnat participant en el projecte:

Aurembiaix Ainsa i Bertran, Marc Capdevila, Alba García i Allué, Samuel Álvarez García, Delia García Vela, Anna Martínez Massó, Cristina Martínez Clapera, David Mañas López, Adrià Mayordomo, Fayna Nieves Ramos, Marina Álvarez Calpe, Nebil Riadh Cassi, Nerea Martos Caballero, Michel Vicario i Neus Viñolas Pérez, del Grau en Belles Arts de la Universitat de Barcelona; Lorena Velásquez Sánchez, Marta Rius Soler, Núria Expósito Larraona i Víctor Pulgarin de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic; i Alumnat de l'Escola Sagrats Cors de Centelles.

Professorat coordinador:

Andrés Ortega Cruz, Eulàlia Grau Costa i Joan Miquel Porquer Rigo, de la Universitat de Barcelona; Marià Dinarès Coma i Toni Garcia Serrat, de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic; Andrés Ortega Cruz, de l'Escola Sagrats Cors de Centelles.

Organització:

Grup d'Innovació Docent Consolidat de la Universitat de Barcelona ATESI (Art, Territori, Estratègia Docent, Sostenibilitat i Intervenció Social – GINDC-UB/162).

Agraïments:

Equip Deganal de la Facultat de Belles Arts UB i Mar Llop; Ajuntament de Tagamanent i Família Castellanos, Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic, Associació d'Ex-alumnes i Ex-professors de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic, Escola Sagrats Cors de Centelles, Associació Amics de Tagamanent, veïns i veïnes de Tagamanent i Grup ApS(UB) – Grup Promotor d'Aprenentatge Servei de la Facultat de Belles Arts UB; Aprèn Serveis Ambientals i Ca l'Oliver Molí Paperer.

Disseny d'aquesta edició:

Joan Miquel Porquer Rigo i Delia García Vela

Dipòsit Legal:

B. 27123-2019

QUADERN 1

Rastres de memòria no escrita. D'experiències entrecruades a Santa Eugènia del Congost

...és el primer d'una sèrie de quaderns de treball amb mostres de material visual recollit en el marc del projecte artístic i didàctic Experiències entrecruades a Santa Eugènia del Congost, desenvolupat en el context de l'antiga font i safareigs de Santa Eugènia del Congost –situats prop de l'autovia C-17, el riu Congost i de l'Ajuntament de Tagamanent–.

Des del curs acadèmic 2016-2017, el Grup d'Innovació Docent Consolidat de la Universitat de Barcelona ATESI (Art, Territori, Estratègia Docent, Sostenibilitat i Intervenció Social – GINDC-UB/162) promou accions –instal·lacions artístiques efímeres, performance, tallers oberts, exposicions i actes...– per tal de «reviure» de forma física i conceptual aquests espais en desús per a la població, tot fent èmfasi en la recuperació de la seva memòria històrica, i amb una metodologia que busca integrar l'actuació conjunta d'administracions, figures expertes, centres educatius i ciutadanes.

Aquestes accions, ideològicament posicionades, parteixen del treball en règim d'*Aprenentatge Servei* (ApS), una metodologia docent que implica l'assoliment de competències educatives en la realització d'activitats que tenen un retorn directe en la comunitat. En aquesta línia, les actuacions dutes a terme que es mostren en aquest quadern han tingut la participació d'alumnat del Grau en Belles Arts de la Universitat de Barcelona, de l'Escola Sagrats Cors de Centelles, de l'Escola d'Art i Superior de Disseny de Vic i d'ex-alumnes del mateix centre (EXARTVIC), coordinat per professorat dels diferents àmbits i amb la participació del Grup ApS(UB).

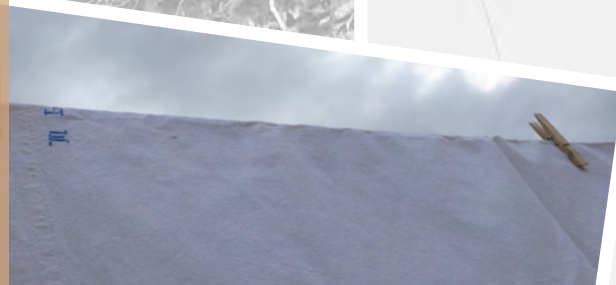
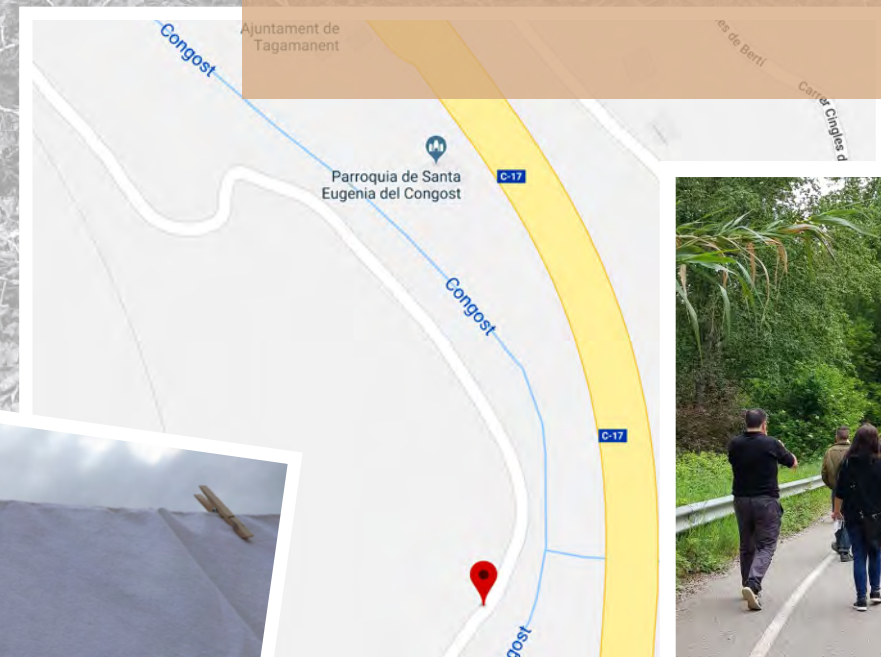
PROJECTE

- > Es tracta d'una iniciativa d'innovació educativa en clau d'Aprenentatge Servei i Creació Artística, per tal de recuperar la memòria col·lectiva i l'espai físic d'una localització concreta.

CONTEXT

- > El títol del projecte fa referència a la *recuperació de records*, perquè ja no existeixen ni els safareigs ni la font. Només en resta la paret d'on brollava l'aigua, amb una inscripció amb l'any de la construcció, 1720, i el seu nom, «*Font de Santa Eugènia del Congost*».
- > La zona de recuperació està ubicada prop de l'autovia C-17, vora del riu Congost i a tocar de l'església de Santa Eugènia.
- > Els safareigs eren petits, descoberts i estaven a la intempèrie. Estaven presidits per la deu, d'on provenia l'aigua, que desembocava al riu de forma perpendicular, en direcció oest-est.
- > El 2020 es commemora el 300 aniversari de la seva construcció.

METODOLOGIES

- > Es té present el concepte pedagògic d'Aprenentatge Servei: una metodologia que implica l'assoliment de competències educatives en la realització d'activitats que tenen un retorn directe en la comunitat.
- > S'empra una pedagogia de caire holístic: metodologies creatives, emocionals, multidimensionals, interdisciplinars, intergeneracionals.
- > Es planteja una actuació per a recuperar l'espai en dues vessants temporals: efímera i definitiva.
- > Es pretén una recuperació sostenible, ràpida, respectuosa i integradora amb l'entorn històric i natural, consensuada amb societat i especialistes.

...ta Eugènia del Congost
...drés Ortega Cruz

tasques es desenvolupen en espais tancats –encara que no pas silenciosos–. La vida domèstica freqüentment es trencava taral·leiant al·lunyant així l'espai privat amb l'espai públic.

Però no tots els treballs domèstics realitzats raven a l'interior de la llar. Diàriament també es fan algunes comeses imprescindibles per a la vida pública: per exemple anar a buscar aigua o rentar la roba. Aquests llocs, fins fa pocs anys, havien estat marcats per esdeveniments puntuals on s'establirien rols compartits: les últimes notícies i, en definitiva, un espai on es compartien les àrdues tasques, els moments que empraven l'expressió «fer safareig» –valorada negativament– per parlar d'enraonar públicament. Aquests llocs, ara ja, les veus, els riures i tot algunes de les pròpies deus han desaparegut. Tampoc queden safarejos –encara que sempre s'ha perdut la funció socialitzadora que arribada de la modernitat.

Per aquests espais, és clar, podríem parlar de formal –reconstruir-los, embellir-los– i de les cançons de les dones? Com i on? Les vivències en aquests llocs no les situem en espais deslocalitzats i aseptics: xarxes de relacions que volupava no el substitueixen les noves formes i cones mancades d'emoció.

Hem d'aconseguir que es tornin a vincular a les fonts i els senyals. A través d'actes i accions, la transformació efímera i puntualment rentades, aquestes recuperacions integrals serà més efectiva si cada espai, conscients de les seves característiques, estructures i entorns, es recupera especialment respectuosament.

132

Proposta de treball:

Recuperació de vivències en la memòria col·lectiva.

Enunciat:

Recupereu un espai emblemàtic de referència en el vostre entorn (població, barri, carrer...) amb la finalitat de que aflorin les vivències i la memòria col·lectiva. Proposeu-hi un projecte realitzable de modificació de l'entorn que tingui en compte la constància de la seva memòria i dels seus records.

Per fer-ho:

- Consulteu experiències similars de recuperació de la memòria col·lectiva i de creació artística.
- Trieu un model similar al que utilitza la iniciativa *Projecte d'Artescena Social* (2017) o del que proposa el *Col·lectiu Punt 6* per portar a terme la vostra feina.
- Busqueu les complicitats institucionals necessàries: comunitat, ajuntament, agrupacions i associacions, etc.

Condicions:

Cal involucrar, enfrontar visions i compartir vivències des de una perspectiva inter-generacional.

Procés:

Analitzeu el model escollit i feu-lo vostre.

Material:

El que escaigui per a una metodologia de projecte.

Presentació:

Presenteu la vostra proposta (acabada o en procés) per mitjà d'un cinefòrum o d'una exposició.

Material de referència:

Artescena Social (2017). *Projecte d'Aprenentatge Servei* [Text en català]. www.artescena-social.com
Col·lectiu Punt 6 (2014). *Dones treballant amb perspectiva de gènere*. Bèr...

... i pedagogia
... projecteteixi-
... ment urbà

OBJECTIUS

- > Recobrar, a Santa Eugènia del Congost, els safareigs, la font i el seu entorn, i recuperar les vivències i les emocions viscudes que s'hi vinculen.

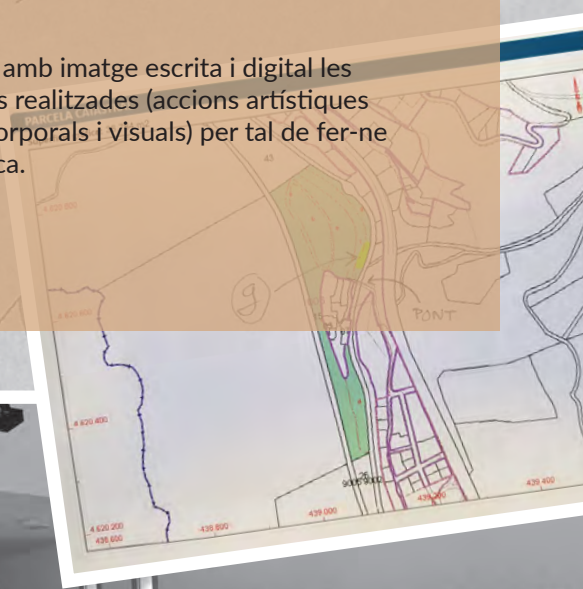
APRENTATGES

- > La recollida d'informació a partir de diverses fonts (veïns, ajuntament, fonts bibliogràfiques...) per conèixer com era l'espai, les vivències de les persones i les activitats que s'hi realitzaven.
- > La consulta d'exemples similars de recuperacions d'espais públics amb implicacions artístiques.
- > El disseny i elaboració de propostes artístiques cooperatives i participatives, tot confeccionant o preparant prèviament allò necessari per «reviure» el lloc.
- > La recuperació d'experiències i activitats precedents.
- > La percepció d'emocions que es van viure i es poden tornar a viure.

SERVEIS

- > Recuperar un espai públic de forma temporal i efímera.
- > Fer al·lusió, recrear en aquell lloc les vivències de les persones que el varen utilitzar en una època històrica concreta.
- > Deixar elements, vestigis que permetin conservar l'entorn abans d'una actuació definitiva, permanent.
- > Documentar amb imatge escrita i digital les intervencions realitzades (accions artístiques plàstiques, corporals i visuals) per tal de fer-ne difusió pública.

hi havia una veïna
Jordi Morera i
Meu record de la font comença avui
ja que fins ara només havia estat aquí
a posar benzina i mirar el riu.

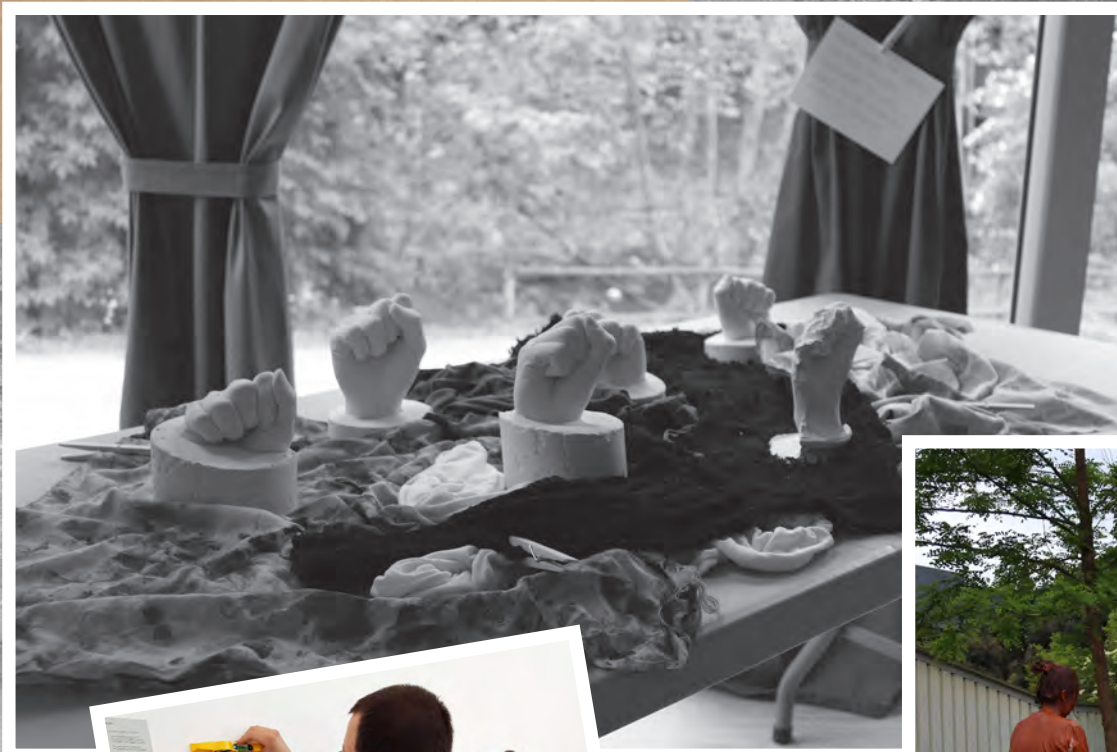

El nostre record
→ menja aquí.
Ens mantindrem connectats
a aquest indret meravellós...

REPETIR DE NOU. FER CAMÍ
MIDAR. FER PRESENCIA. ENTORNA
MEMÒRIA FANTÀSTIC. ENTORNA
ACCEPTAR NOS VULNERABLES.

ESPAIS DE TREBALL

- > Es treballa in-situ, en la localització dels safareigs; en les aules i tallers dels centres participants. També a través de la xarxa, en forma d'aules virtuals o de manera diferida, per mitjà dels serveis de missatgeria instantània.

ACTUACIONS

- > Durant el 2019 es realitzen estudis de camp amb estudiants per tal de plantejar possibles actuacions i es realitzen les primeres accions (performance, obres efímeres, obres convencionals) vinculades al projecte.
- > L'11 de maig de 2019 es realitza un esdeveniment cultural obert a l'Ajuntament de Tagamanent, les *Jornades d'Aprenentatge Servei i Innovació Educativa «Refer la memòria»*, obertes al públic.
- > Durant el mes de juliol de 2019 es realitza la mostra Exposició primera. Santa Eugènia del Congost i la recuperació d'uns records a la Sala Polivalent de l'Ajuntament de Tagamanent.
- > El 12 de desembre de 2019 es presenta aquesta publicació a l'Ajuntament de Tagamanent, acompanyada d'una sessió de performance.

DIFUSIÓ

> En jornades de recerca i divulgació:

... *I Jornades d'Aprenentatge Servei i Innovació Educativa «Refer la memòria»*, Santa Eugènia del Congost, maig 2019.

... *II Jornades de Recerca i Divulgació Art+Social+Tèxtil*, Barcelona, juny 2017.

... *IX Congreso Nacional y I Europeo de Aprendizaje-Servicio en Educación Superior*, Madrid, març 2019.

> En publicacions editorials:

... *Butlletí d'informació i opinió Associació Amics de Tagamanent*, núm. 89, 2019.

... *Dimensions XX. Genealogies d'anònimat. Art, recerca i docència. Volum 3*, Barcelona, Edicions Saragossa, 2018.

> En xarxes socials:

... Twitter, Instagram.

